

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 20/00701-3 /

Dato: 04.06.2020

Innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler

Nord universitet viser til brev datert 20. februar 2020 og takker for muligheten til å gi innspill til den kommende stortingsmeldingen om god styring av statlige universiteter og høyskoler.

Innspillet fra universitetet er drøftet med organisasjonene og behandlet av styret.

Hovedspørsmålet Kunnskapsdepartementet stiller, er hva som er et godt system for styring av universiteter og høyskoler, og hvilke endringer og tiltak som kan bidra til dette?

Som et overordnet innspill mener Nord universitet at et godt system for styring av universitetene og høgskolene må utformes slik at sektoren samlet sett blir bedre i stand til å realisere sine overordnede mål. I sitt innspill vil Nord universitet ta utgangspunkt i sin posisjon og sine utfordringer i et landskap av universiteter og høyskoler som har gjennomgått store endringer de siste årene som følge av den nasjonale strukturreformen. Målet for en god styring av sektoren samlet sett må være å legge forholdene best mulig til rette for at Nord universitet sammen med de andre universitet og høyskolene best mulig skal kunne realisere sitt samfunnsoppdrag.

Universitetene hører inn under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde, men samtidig er UH-sektoren samlet sett et viktig redskap for måloppnåelsen innenfor en rekke ulike sektorer. Dette krever tett samarbeid mellom ulike deler av statsforvaltningen om ønsket utvikling av UH-institusjonene. Det er viktig at eierstyringen sikrer sektorovergrepene måloppnåelse, og at statsforvaltningen i større grad enn i dag er samkjørt i sine forventninger til universitetene.

Dimensjonering, kapasitet og kompetanse

Regjeringen har som uttalt mål, gjengitt i tildelingsbrevet, at den ønsker «å utvikle Norge som kunnskapsnasjon», og at den vil legge til rette for at «den enkelte får utvikle sin kompetanse, slik at kompetansen er tilpasset endrede behov i arbeidslivet fremover». Verdiskapingen skjer i hele landet, og for å nå regjeringens målsettinger er det viktig å ta hele landet i bruk. Utvikling og innovasjon krever et sterkt og godt samspill mellom det regionale næringslivet og de regionale kompetanse- og forskningsmiljøene.

Det er godt dokumentert at et flertall av søkerne til høyere utdanning søker seg til det universitetet som geografisk sett ligger nærmest, og at de ferdige kandidatene i stor grad blir værende i den regionen hvor de har tatt sin utdanning. Dermed blir en hensiktsmessig fordeling av ressursene mellom de ulike institusjonene og riktig dimensjonering av kapasiteten i sektoren en nøkkel for å heve kompetansen i hele landet og øke den totale verdiskapingen.

UH-sektoren må brukes strategisk som virkemiddel for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. Dette krever at dimensjoneringen av kapasitet og oppbygging av kunnskap og kompetanse bør styres politisk. Dette forutsetter styring som ivaretar tverrsektorielle behov.

I dimensjoneringen av kapasitet og bygging av kompetanse bør følgende styringsmekanismer legges til grunn:

- Eierstyringen bør i størst mulig grad være underlagt politisk styring og ivaretas av departementet.
- Dagens rammestyring bør videreføres med forutsigbar og langsiktig finansiering.
- Måltall for utdanningene bør opprettholdes og videreutvikles som styringsparameter. Dette sikrer forutsigbarhet for institusjonene samtidig som det styrer utviklingen av kompetanse i samfunnet i tråd med overordnede mål definert av eierdepartementet.

Finansiering

Å bygge robuste forsknings- og undervisningsmiljøer innen høyere utdanning krever lang tidshorisont og systematisk og målrettet satsing på kompetansebygging. For å lykkes med dette er institusjonene avhengig av langsiktige og forutsigbare finansieringsløsninger.

Det har over tid vært en debatt i sektoren om skjevhet i finansieringen mellom de fire, eldste universitetene og de nye universitetene som har vokst frem på 2000-tallet. De eldste universitetene har en bedre finansiering enn de nye universitetene, og finansieringen må endres slik at alle universitetene gis samme forutsetninger. Fusjoner i sektoren har endret universitetslandskapet og institusjonenes regionale ansvar i betydelig grad uten at dette gjenspeiles i finansieringen av institusjonene.

De etablerte konkurransearenaene på forskningsområdet fungerer etter hensikten og har medført en økt satsning på forskning internt i organisasjonen. Nord universitet mener at det ikke er hensiktsmessig med en innføring av tilsvarende løsninger på utdanningsområdet. Totalt sett er det ikke ønskelig at en øker den innsatsstyrte finansierings relative andel av finansieringen, og at det etableres flere konkurransearenaer. Man bør heller ha fokus på å sikre langsiktig og forutsigbar finansiering for institusjonene på en måte som muliggjør en målrettet oppbygging av kompetansemiljø og utdanningstilbud.

I finansiering av institusjonene bør følgende legges til grunn:

- Videreføring av overordnet rammestyring på en måte som ikke svekker institusjonenes autonomi.
- Forutsigbarhet og langsiktighet må sikres gjennom basis- og resultattildeling fra eier. Basisandelen av finansieringen bør relativt sett ikke være mindre enn i dag.

- Alle institusjoner må gis like forutsetninger for å levere kvalitet i sine utdanninger og må stilles de samme kravene. Universitetslandskapet er endret, og dette må avspeile seg i finansieringsmodellen. Finansieringsmodellen må sikre at en kan ha solide kompetansemiljøer ved alle universitetene.

Styring av profesjonsutdanninger

Behovet for kvalifisert personell vil over tid variere mellom de ulike profesjonene, og de siste årene har det i særlig grad vært mangel på kvalifiserte lærere og sykepleiere.

Profesjonsutdanninger er en sentral og viktig del av Nord universitets virksomhet. For å kunne tilby gode profesjonsutdanninger må universitetet bygge opp stabile kunnskapsmiljøer innen forskning og utdanning.

I styring av profesjonsutdanningen bør følgende legges til grunn:

- Kandidatmåltall må opprettholdes som styringsmekanisme, og finansieringen av nødvendige fagmiljø må avstemmes med måltallene.
- Rammeplanstyring er et nødvendig verktøy for nasjonal styring av utdanningskvaliteten i profesjonsutdanningene. Noen av prosessene med å utvikle nye rammeplaner har imidlertid tatt for lang tid, og har ikke bidratt til nødvendig utvikling. Det er viktig at det gis rom for utvikling av noe større grad av institusjonelt særpreg innen rammen av rammeplanstyringen. Dette vil totalt sett kunne gi økt faglig mangfold nasjonalt.

Mangfoldig sektor

For å sikre mangfold i sektoren må eier ha et aktivt forhold til hvordan arbeidsdeling og samarbeid skal være i sektoren, og til hvordan de ulike universitetene skal utvikle seg i det nasjonale og internasjonale universitetslandskapet. For Nord universitet har utviklingsavtalen vært et godt verktøy for dialog med eier, og det vil være en styrke for sektoren som helhet om slike avtaler institusjonaliseres og videreutvikles som aktive verktøy for eierstyring.

En viktig forutsetning for mangfold i sektoren basert på en god arbeidsdeling mellom institusjonene, er en rettferdig og likeverdig grunnfinansiering. Dette vil skape bedre betingelser for samarbeid, og legge til rette for likeverdig deltagelse på de etablerte konkurransearenaene.

For å utvikle en mangfoldig sektor bør følgende legges til grunn:

- Departementet bør i sin eierstyring legge større vekt på utviklingsavtalene, og disse bør utformes slik at universitetene i sum utvikler seg slik at det samlede nasjonale behovet dekkes på en god måte. Dette kan sikre en bedre samordning av institusjonene i forhold til hvilke behov som samlet sett skal dekkes, jfr. Forslag i NOU 2020.
- En likeverdig finansiering av institusjonene vil skape bedre betingelser for samarbeid og konkurranse i sektoren på en måte som kan bidra til større mangfold.

Direktoratenes rolle i styringen

Nord universitets eier er Staten ved Kunnskapsdepartementet, men det er likevel mange direktorater som på dyptgripende måter har innvirkning på driften og utviklingen av universitetet. Dermed er det mange instanser og aktører som indirekte har styrings- og instruksjonsmyndighet ovenfor universitetet. Det vil være en fordel om mer styring ble utøvd direkte gjennom departementet; både gjennom oppfølging og ulike typer bevilgninger og tildelinger.

- Antallet direktorater bør reduseres.
- Direktoratenes styringsrett og instruksjonsmyndighet bør reduseres, og disse bør i større grad gis en rådgivende rolle til departementet og institusjonene.

Øvrige forhold

Målene knyttet til etter- og videreutdanning - livslang læring – må bli en integrert del av sektorens incentivstruktur. Dette området må få en plass i finansieringssystemet slik at sektoren på en mer målrettet måte enn i dag kan bidra med kompetanse til samfunnet. EVU-innsatsen bør på overordnet nivå styres politisk slik at tverrsektorielle og regionale behov ivaretas.

Med vennlig hilsen

Hanne Solheim Hansen
rektor

Arne Brinchmann
konstituert direktør for økonomi og HR